

ความศรัทธาในพุทธมนต์ของชาวพุทธไทย*

Faith in Mantra Buddhist of Thai Buddhists

ดิлок บุญอ้อม

Diloke Boonim

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist College Lampang, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: dboonim9708@gmail.com

บทคัดย่อ

พุทธมนต์ มาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก การสวดพุทธมนต์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาพระศาสนาและต่อมาได้พัฒนาการมาเป็นการสวดเพื่อป้องกันภัยอันตราย ซึ่งเรียกว่า “การสวดพระปริตร” พุทธมนต์ที่ใช้สวดกันจนถึงปัจจุบัน เริ่มมีมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 1698 โดยพระสงฆ์ไทยได้ไปศึกษาพระธรรมวินัยในลังกาแล้วได้แบบอย่างมาจากลังกา

ชาวพุทธไทยส่วนใหญ่มีความศรัทธาต่อพุทธมนต์ในรูปแบบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ โดยผู้ทำพิธี ได้นำเอาพระปริตรบางส่วนดัดแปลงเป็นคาถาสำหรับใช้ในพิธีกรรม ผลกระทบจากความศรัทธา ด้านบวก ชาวพุทธไทยมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น ส่วนด้านลบ ชาวพุทธไทยมักยึดติดไสยศาสตร์ โดยเข้าใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ดังกล่าว ได้เป็นแรงจูงใจให้ชาวพุทธไทยปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ความศรัทธา; พุทธมนต์; ชาวพุทธ

Abstract

Buddhist mantra the Buddha's teachings come from the Holy Scriptures. The chanting Buddhist mantras are intended to preserve the religion and was later developed into a Chants to prevent harm, which called. "The paritta chanting" Buddhist mantra chants used up until now. Started around the year 1698 by monks from Thailand

*ได้รับบทความ: 19 พฤศจิกายน 2560; ตอปรับตีพิมพ์: 6 สิงหาคม 2561

Received: November 19, 2017; Accepted: August 6, 2018

go to study the Book of Discipline in Lanka already has precedent from Lanka.

Buddhist Thailand most are believe in Buddhist mantra in the form of black magic ritual. By the operators in the ceremony has brought the paritta partially, convert is the spell for use in rituals. Impact from Faith, on the positive side, Buddhist Thailand happy, Negative side, Buddhist Thailand usually lost superstition, by understand that, Superstition is part of Buddhism. so anyway, Faith in Buddhist mantra aforementioned, It is an incentive give Thai Buddhists Behave self in a moral framework as well.

Keywords: Faith; Mantra; Buddhist

1. บทนำ

ศรัทธา ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลผ่านการกลั่นกรองแล้วจากปัญญา (Phra Phrohmcunaphon (P.A. Payutto), 1998 : 428) ศรัทธาและการสร้างศรัทธาถือเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา ศรัทธาพระรัตนตรัย คือ ศรัทธาพระพุทธ หมายถึง ความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ศรัทธาพระธรรม หมายถึง ความเชื่อในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ศรัทธาพระสงฆ์ หมายถึง ความเชื่อในพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยในระดับปัจจุคน ความศรัทธาต่อพระรัตนตรัยจะทำให้เกิดความเห็นชอบในข้อปฏิบัติของการให้ทาน รักษาศีลเจริญปัญญา เป็นศรัทธาที่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมาย คือ ความสุขในโลกนี้ ชาวพุทธไทยมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอาศัยความศรัทธาเป็นพลังขับเคลื่อนให้เข้าถึงเป้าหมาย คือ ความสุขกายสบายใจ เพราะเชื่อว่าอำนาจพระรัตนตรัยจะช่วยตนพ้นภัยและมีความ

สุขได้ ดังนั้น ในพิธีกรรมงานมงคลจึงนิยมการเจริญพระพุทธรูป (สวดพระปริตร) และมีการทำน้ำมนต์ ซึ่งเรียกว่า “น้ำพระพุทธรูปเพื่อประพรม” ให้แก่ประชาชนที่มาร่วมงาน เพราะเชื่อว่าจะเป็นสิริมงคลแก่ตน นอกจากนี้ เกจิอาจารย์ทั้งหลายยังได้นำบทสวดมนต์ต่างๆ ในพระปริตรมาประยุกต์ใช้ในทางไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ เพื่อตอบสนองความศรัทธาของชาวพุทธไทย

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้เขียนได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม และบาลี รวมทั้งวิชาไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ เคยพบเห็นการประกอบพิธีกรรมไสยศาสตร์ โหราศาสตร์มามาก เพราะเคยอาศัยอยู่ในสำนักไสยศาสตร์ ได้เห็นกิริยาอาการของชาวพุทธที่แสดงออกถึงความศรัทธา เมื่อได้รับความอนุเคราะห์จากเกจิอาจารย์ในการทำพิธีปิดป่า การรดน้ำมนต์ สะเดาะเคราะห์ และเสริมดวงชะตาให้แก่ตน จึงสนใจที่จะเขียนบทความวิชาการจากประสบการณ์เชิงประจักษ์ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากความศรัทธาในพุทธรูปของชาวพุทธไทย

2. พัฒนาการแห่งพุทธมนต์

พุทธมนต์ มาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นสิ่งทำให้เกิดปัญญาแก่ตนเอง แล้วสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ของตนเองและมวลมนุษย์ได้ การสวดพุทธมนต์มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาพระศาสนา และต่อมาได้พัฒนาการมาเป็นการสวดเพื่อป้องกันภัยอันตราย ซึ่งเรียกว่า “พระปริตร”

จากการศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า พุทธมนต์มีพัฒนาการมาตามลำดับ ดังนี้

1. คัมภีร์มิลินทปัญหาเป็นคัมภีร์ที่ท่านติปิฎกจุฬายกเถระได้รวบรวม และบันทึกการปุจฉา วิสัชนาของท่านพระนาคเสน และพระเจ้ามิลินท์ไว้มีเนื้อความว่า เมื่อราว พ.ศ. 500 มีการกล่าวถึงพระสูตร 6 พระสูตร คือ รัตนสูตร ชั้นสูตร โมรสูตร รัชคสูตร อาณานาฎิยสูตร และอังคูลมัลลสูตรว่า เป็นพิธีสวดมนต์ที่พระพุทธองค์ทรงรับรอง และในมิลินทปัญหา ยังกล่าวถึงปัญหาอันเป็นที่สงสัยต่อความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธมนต์ ดังคำถามในมิลินทปัญหา 3 ประเด็น ที่พระเจ้ามิลินทร์สอบถาม คือ 1) พิธีสวดมนต์สามารถป้องกันความตายได้หรือไม่ 2) พิธีสวดมนต์มีประสิทธิภาพได้อย่างไร และ 3) พิธีสวดมนต์ใช้ได้ผลเมื่อใดและเมื่อใดที่ใช้ไม่ได้ผล (Milintapanha 4/163-166) ปัญหาทั้ง 3 ประการ พระนาคเสน ได้ตอบไว้ดังนี้

1.1 พิธีสวดมนต์สามารถป้องกันความตายที่ยังไม่ถึงเวลาได้ เปรียบเหมือนข้าวต้นอ่อนต้องหมั่นรดน้ำจึงจะงอกงามมีสีเขียวข่มไม่ได้

1.2 พิธีสวดมนต์มีประสิทธิภาพได้ด้วยการสวดภาวนา และผู้สวดต้องไม่มีกรรมมาขัดขวาง ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นในชั้นธรรมาณ และต้องมีจิตเชื่อมั่นในประสิทธิภาพ

1.3 พิธีสวดมนต์ก็เปรียบเหมือนยามีประโยชน์ทั้งการป้องกันและรักษา ดังนั้นในขณะที่อันตรายจะเกิดหรือไม่ก็ใช้ไม่ได้ผล แต่จะใช้ไม่ได้ผลเมื่อบุคคลที่ใช้เป็นคนทุศีล (Milintapanha 4/163-166)

2. คัมภีร์ปรมัตถโชติกา เป็นคัมภีร์ชั้นอรรถกถา ที่ท่านพระพุทธโฆสเถระแต่งไว้ราว พ.ศ. 972-1000 ได้อธิบายความในพระสูตรของคัมภีร์ขุททกปาฐะ ตอนที่กล่าวถึงรัตนสูตร ได้อธิบายถึงต้นกำเนิดของพิธีสวดมนต์ว่า พระพุทธองค์ทรงบัญชาให้พระอานนท์สวดรัตนสูตรไปตามถนนของเมือง และประพรมน้ำจากบาตรของพระองค์ เพื่อป้องกันเมืองเวสาลีให้พ้นจากทุกภิกขภัย โรคระบาด และอำนาจของภูตผีปีศาจ ภูตผีที่ถูกน้ำมนต์ก็หนีไป และภัยก็สงบระงับ จากนั้นประชาชนก็ได้สร้างหอประชุมไว้ในเมืองเจิมด้วยน้ำหอม ผูกผ้ามานไว้เบื้องบน ประดับตกแต่งอย่างอลังการ และจัดที่ประทับไว้สำหรับพระพุทธเจ้า หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งบนอาสนะด้วยพระองค์เองแล้ว เหล่าภิกษุ ราชวงศ์ และประชาชนทั่วไปก็เลือกนั่งตามสมควร ท้าวสักกะเทวราชเสด็จมาถึงที่ประชุมพร้อมด้วยเหล่าเทวดาผู้ติดตาม พระอานนท์ก็เข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย พร้อมกับคณะพ่อน้ำพื้นเมือง หลังจากปกป้องรักษาเมืองให้ปลอดภัยด้วยการสวดรัตนสูตรนี้เป็นเวลา 7 วันต่อเนื่องกัน พระองค์

ทรงอนุญาตให้ทำพิธีสวดมนต์ เพื่อป้องกันภัยพิบัติ เช่นนี้ในอนาคตกาล โดยใช้เครื่องประกอบพิธีกรรม คือ น้ำมนต์ และห้องประชุมอันมีผ้ามา่านผูกไว้ และมีการสวดต่อเนื่องกันเป็นเวลา 7 วัน (Khu. Th. A. (Bali) 6/143-144)

3. คัมภีร์ธัมมปทัฏฐกถา เป็นคัมภีร์ชั้นอรรถกถาที่ท่านพระพุทธโฆสเถระแต่งไว้เมื่อราว พ.ศ. 972-1000 ได้กล่าวถึงพัฒนาการของพิธีสวดมนต์ โดยบันทึกไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงอุบายเพื่อป้องกันความตายอันยังไม่สมควรแก่อายุของบุตรแห่งพราหมณ์คนหนึ่ง โดยพระองค์ทรงวางอุบายให้พราหมณ์สร้างมณฑปตรงทางเข้าบ้าน ตั้งที่นั่งเล็กๆ ไว้ตรงกลางมณฑป จัดที่นั่ง 8 หรือ 16 ที่ ใ้รอบๆ และนิมนต์ภิกษุมานั่งบนอาสนะเหล่านั้น และทำพิธีสวดมนต์เป็นเวลาต่อเนื่องกัน 7 วัน หลังจากจัดเตรียมการทั้งหมดตามคำแนะนำของพระพุทธเจ้าแล้ว ได้นำเด็กนั่งลงที่นั่งตรงกลาง ภิกษุนั่งรอบๆ เด็ก และประกอบพิธีสวดมนต์เป็นเวลา 7 วัน 7 คืน โดยไม่มีการหยุดพัก ในคืนที่ 7 พระพุทธองค์ก็ทรงเข้าร่วมการสวดด้วย ยักษ์ชื่อว่า อรุทธกะมาที่บ้านหวังจะจับเด็กไป จึงไม่ได้โอกาส เพราะในขณะนั้นพระพุทธเจ้า และพระสาวกทั้งหลายกำลังทำพิธีสวดมนต์อยู่ จนเป็นเหตุให้ยักษ์จากไปด้วยความผิตหวัง เด็กจึงปลอดภัยมีชีวิตอยู่สุขสำราญยืนยาวนาน และได้ชื่อว่า “อายุวัฒน์กุมาร (Khu.Khu.A. (Thai) 7/55/115)

4. คัมภีร์สุมังคลวิลาสินี เป็นคัมภีร์ชั้นอรรถกถาที่ท่านพระพุทธโฆสเถระแต่งไว้ในราว พ.ศ. 972-1000 มีข้อความที่กล่าวถึง อาฏานาถิยสูตร บรรยายภาพของพิธีสวดมนต์ไว้ว่า ข้อปฏิบัติ

เบื้องต้นในการทำพิธีสวดมนต์อาฏานาถิยสูตร ไม่ควรนำมาสวดก่อนเมตตสูตรรช ชัคคสูตรและรัตนสูตร เหล่านี้พึงนำมาสวดเป็นเวลา 7 วัน หลังจากนั้น ถ้าปีศาจปลดปล่อยผู้เคราะห์ร้ายแล้ว ก็เป็นการดี หากยังไม่ปล่อย จึงค่อยสวดอาฏานาถิยสูตร ภิกษุซึ่งสวดอาฏานาถิยสูตรไม่ควรฉันอาหารที่ทำด้วยแป้งหรือเนื้อ และไม่ควรรออยู่อาศัยในป่าช้า เพราะปีศาจ (อมนุษย์) อาจได้โอกาสทำร้ายได้ สถานที่สำหรับพิธีสวดมนต์ควรทำให้สะอาด โดยการฉาบทาด้วยมูลวัว อาสนะอันสะอาดควรจัดเตรียมไว้ให้พระได้นั่ง เมื่อนำพระภิกษุออกมาจากวัดเพื่อสวดมนต์ พึงมีบุรุษถือโล่และอาวุธแวดล้อม ไม่เพียงสวดมนต์ในที่โล่งแจ้ง พึงปิดประตูหน้าต่างแล้วสวด โดยมีบุรุษยืนแวดล้อม ภิกษุผู้สวดมนต์ต้องตั้งเมตตาไว้ในใจ ส่วนอุบาสกอุบาสิกาพึงรับศีล 5 แล้วพระสงฆ์พึงสวดมนต์ ถ้าหากผู้เคราะห์ร้ายยังไม่ถูกปีศาจปลดปล่อยโดยวิธีนี้ พึงให้เขานอนลงบนฐานเจดีย์ ต้องมีการจัดที่นั่งไว้ที่นั่น ตะเกียงน้ำมันพึงจุดไว้ และพึงเซ็ดฐานเจดีย์ให้แห้ง จากนั้นจึงสวดมงคลสูตร หมู่แห่งภิกษุผู้ถูกนิมนต์มาประชุมกัน พึงกล่าวกับปีศาจ ดังนี้ “มีต้นไม้อ่าแก่อยู่ที่ลานวัด หมู่สงฆ์หวังให้ท่านไปถึงที่นั่น” ปีศาจก็จะถูกบังคับให้ไปหาหมู่สงฆ์ จากนั้น ผู้เคราะห์ร้ายซึ่งถูกปีศาจครอบงำ ถูกถามว่า “ท่านชื่ออะไร” เมื่อปีศาจบอกชื่อออกมา ควรเรียกชื่อของปีศาจแล้วกล่าวว่า “บุญกุศลอันเกิดจากถวายเครื่องหอมดอกไม้ อาสนะและสิ่งของอันเป็นทาน จงมีแก่ท่าน มหามังคลคาถาได้สวดขึ้นเพื่ออวยพรท่านด้วยความเคารพที่มีแก่พระสงฆ์ ขอท่านจงปล่อย

ผู้เคราะห์ร้ายเกิด” ถ้าหากปีศาจยังไม่ปล่อย ฟิงกล่าวแก่เทพเจ้าว่า “ท่านทราบหรือไม่ว่าปีศาจ ตนนี้ไม่มีความอ่อนน้อมต่อพวกเรา ฉะนั้น พวกเราจะถือตามคำสั่งของพระพุทธเจ้า” ดังนั้น จึงควร สวดอาณานาฎิสูตฺรนี้ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น สำหรับอุบาสกอุบาสิกา ถ้าหากว่ากลายเป็นภิกษุที่ ถูกปีศาจสิงแล้ว อาสนะทั้งหลายพึงได้รับการ ทำความสะอาดมาลัยดอกไม้ เป็นต้น ฟิงแสดง แก่ปีศาจ และฟิงสวด พิธีสวดมนต์นี้เป็นข้อปฏิบัติ เบื้องต้นสำหรับภิกษุทั้งหลาย (Thee.M. (Thai) 3/281/161-162)

คัมภีร์นี้ ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ อย่างชัดเจนของพิธีสวดมนต์ คือ ขั้นตอนเบื้องต้น ของพิธีกรรมนั้น จะมีการอัญเชิญเทวดา คือ การส่งสารแก่เทวดา และในขั้นตอนสุดท้ายจะมีการ ส่งเทวดา โดยมีสิ่งที่ใช้บูชา เช่น เครื่องหอม มาลัยดอกไม้ และตะเกียงน้ำมัน เป็นต้น

3. การเผยแพร่พุทธมนต์ในสังคมไทย

เมื่อประมาณ พ.ศ.236 พระเจ้าอโศก มหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 ณ วัดอโศการาม นครปาฏลิบุตร แคว้นมคธ ได้ทรงส่ง สมณทูตไปเผยแผ่ โดยคณะพระสมณทูตสายที่ 8 มีพระโสณเถระ และพระอุตตรเถระเป็นประธาน ได้เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแคว้น สุวรรณภูมิ หลักฐานที่พบในประเทศไทยชุดค้นพบ ที่จังหวัดนครปฐม คือ ศิลารูปธรรมจักรกับกวาง หมอบที่แท่นสถูปอันเป็นสิ่งเคารพบูชาเหมือนกับ สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อประมาณพ.ศ. 620 พระเจ้ากนิษกะมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนา

ครั้งที่ 4 ของฝ่ายมหายานที่เมืองชลันธร และได้ส่ง คณะพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาฝ่าย มหายานในเอเชียกลางจนถึงประเทศจีน และต่อ มายังอาณาจักรอัยลาว ซึ่งในอดีตเป็นดินแดน ส่วนหนึ่งของประเทศไทย

เมื่อประมาณ พ.ศ. 1300 กษัตริย์แห่ง อาณาจักรศรีวิชัยในเกาะสุมาตรา ได้ขยายอำนาจ เข้ามาถึงดินแดนตอนใต้ของไทย ทำให้พระพุทธ ศาสนามหายานเจริญรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแถบนี้ ด้วยหลักฐานที่ปรากฏ คือ เจดีย์พระธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระบรมธาตุ จังหวัด นครศรีธรรมราช (องค์เดิม) พระพุทธรูป เทวรูปหล่อ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร และพระพิมพ์ต่างๆ

เมื่อประมาณ พ.ศ. 1454-1725 ขอม มีอำนาจเข้ามาครอบงำแผ่นดินประเทศไทย ขอมนับถือนิกายมหายาน เมื่อมีอำนาจทำให้อิทธิพลของมหายานครอบคลุมไปทั่ว เป็นเหตุให้ พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานรุ่งเรือง จึงทำให้มีการ นับถือพระพุทธศาสนาทั้งสองแบบ

เมื่อประมาณ พ.ศ. 1500 ประเทศไทย ได้รับพระพุทธศาสนาแบบตันตระ โดยผ่านทาง กษัตริย์กัมพูชาที่ทรงนับถือพระพุทธศาสนา มหายานที่ปนมากับศาสนาพราหมณ์ ประเทศไทย กับกัมพูชาเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมประเพณี หลายอย่างที่ใกล้เคียงกัน ในช่วงเวลาดังกล่าว อาณาจักรกัมพูชาได้เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก มีอาณาเขตกินเนื้อที่มาถึงดินแดนประเทศไทย จึงทำให้ไทยได้รับอิทธิพลทางความเชื่อของ พระพุทธศาสนาแบบตันตระจากกัมพูชาด้วย (Walliphodom, 1994 : 143)

เมื่อประมาณ พ.ศ. 1698 พระเจ้าปรักกม พาทุมหาราชได้ปกครองลังกาทวีป ทรงพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนา โดยการทำสังคายนา เป็นต้น พระพุทธศาสนา กลับมามีความเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง ได้มีพระสงฆ์ไทย พม่า มอญ เขมรไปศึกษาพระธรรมวินัยในลังกาแล้วอุปสมบทเป็นนิกายลังกาวงศ์ พร้อมนำพระไตรปิฎกที่สังคายนาใหม่กลับมายังประเทศของตน พระธรรมวินัย ข้อวัตรปฏิบัติที่พระสงฆ์ไทยประพฤติปฏิบัติในชั้นหลัง ตั้งแต่สุโขทัยมาได้แบบอย่างมาจากลังกา กระทั่งพิธีสวดมนต์ก็ได้แบบอย่างมาจากลังกาเช่นเดียวกัน บทสวดมนต์ที่ใช้สวดกันอยู่มีเจ็ดตำนานและสิบสองตำนาน ก็เกิดขึ้นในลังกาทวีป แต่จะเกิดขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด สันนิษฐานว่าคงเกิดหลังคัมภีร์สารัตถสมุจจัย และสันนิษฐานได้อีกว่า คงจะเกิดขึ้นโดยพระประสงค์ของพระเจ้าแผ่นดิน เรียกนามตามภาษาบาลีว่า “ราชปริตร” มีปรากฏ 2 อย่าง คือจุลราชปริตร (เจ็ดตำนาน) และมหาราชปริตร (สิบสองตำนาน) สันนิษฐานว่า สิบสองตำนานจะเป็นราชปริตรเดิม ครั้งต่อมาภายหลังมีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่งทรงพระดำริว่า สิบสองตำนานยืดยาวนัก จึงโปรดให้ตัดเหลือเจ็ดตำนาน (Kromprayadamrongrajanubhab, 1971 : 12)

เมื่อพุทธศตวรรษที่ 18-19 พิธีการสวดพุทธมนต์ในสมัยสุโขทัยได้เน้นสาระคำสอนจากพระไตรปิฎกเป็นหลักสำคัญ ผู้สอนนั้นเป็นพระมหาเถระที่เป็นปราชญ์ เรียนจบพระไตรปิฎกมาจากเมืองนครศรีธรรมราช โดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงนิมนต์มา ดังปรากฏในศิลาจารึก

หลักที่ 1 ว่า “เมืองตะวันตก เมืองสุโขทัยมีอริยัญญิก พ่อขุนรามคำแหงกระทำไอยทานแก่มหาเถรสังฆราช เรียนจบปิฎกไตรหลวงคูปุ่ครุ (พระที่เป็นครูสอน) ในเมืองนี้ทุกคน ลูกแต่เมืองศรีธรรมราช เป็นภิกษุที่สืบเชื้อสายพระพุทธศาสนาเถรวาทมาจากลังกา” ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนหนังสือแต่ละครั้งนั้น ต้องทำพิธีสวดพุทธมนต์แสดงการนมัสการพระรัตนตรัยก่อนเสมอ ดังปรากฏในจารึกวัดตระพังนาคที่มีเนื้อความแสดงการนมัสการพระรัตนตรัยด้วยการยกข้อความแสดงพุทธคุณ ซึ่งขึ้นต้นว่า “อิติปิโสภควา...” แสดงธรรมคุณ ซึ่งขึ้นต้นว่า “สวากขาโต ภควตาธมโม” และสังฆคุณ ซึ่งขึ้นต้นว่า “สุปฏิปันโน ภควโต สวากสงโฆ...” พิธีสวดพุทธมนต์ยังเป็นธรรมเนียมประเพณีของชาวสุโขทัยที่พึงปฏิบัติกันทุกๆ วันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตัวอย่าง เช่น พ่อขุนรามคำแหงทรงโปรดให้ปลุกดงตาล และโปรดให้สร้างขदान (แผ่นหิน) ตั้งไว้ ณ ตรงกลางดงตาลนั้น ด้วยมีพระราชประสงค์ว่า “วันเดือนดับ เดือนเอก แปรวัน วันเดือน เต็มเดือน ผุ่งปู่ครุเถรมหาเถรขึ้นนั่งเหนือขदानหินสุตธรรมแก่อุบาสก” (Fine Arts Department, 1984 : 17)

เมื่อพุทธศตวรรษที่ 19-21 ในสมัยอยุธยา พระรามาธิบดีที่ 1 ทรงนำเอาคติความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติด้านพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์เข้ามาสู่อยุธยาหลายอย่าง ดังปรากฏหลักฐานในลิลิตโองการแช่งน้ำ ซึ่งเป็นคำอ่านในพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา และในคำให้การของคนกรุงเก่า ได้บันทึกไว้ว่า “พระรามาธิบดีที่ 1 ได้โปรดให้เชิญคณะพราหมณ์จากพาราณสี มาประกอบพิธี

ราชาภิเษก” ต่อจากนั้น พิธีกรรมได้ปรากฏผสมผสานคติความเชื่อ และแบบแผนประเพณีระหว่าง พระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์เข้าด้วยกัน สืบเนื่องมาตลอดสมัยอยุธยาอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ก่อให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญฤทธิ์วิทยาคมมากขึ้น (Wanrat, 1981 : 57)

4. ความศรัทธาของชาวพุทธไทยที่มีต่อพุทธมนต์

ความศรัทธาของชาวพุทธไทยที่มีต่อพุทธมนต์ จำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยศาสนพิธี ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยไสยศาสตร์ และความศรัทธาต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยโหราศาสตร์

ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยศาสนพิธี มี 2 ลักษณะ คือ

1. การใช้พุทธมนต์ที่เนื่องด้วยศาสนพิธีในงานมงคล ชาวพุทธไทยส่วนใหญ่ นิยมจัดงานประกอบพิธีเจริญพุทธมนต์ในงานมงคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนหรือเครือญาติ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมีความเคารพศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า และเชื่อว่าพุทธมนต์เป็นคำสอนของพระพุทธองค์ผู้ทรงบริสุทธิ มีพระปัญญาคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ เมื่อมีการสวดหรือเจริญพุทธมนต์อันบริสุทธิ จึงมีอานุภาพลดบันดาลให้พวกตนประสบความสุขความเจริญได้

2. การใช้พุทธมนต์ที่เนื่องด้วยศาสนพิธีในงานอวมงคล การสวดพุทธมนต์ในงานอวมงคลหรืองานศพ ชาวพุทธในสังคมไทย นิยมนำพระอภิธรรม 7 คัมภีร์มาใช้เป็นบทสวด โดยมีพระสงฆ์

เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เพราะเชื่อว่า การสวดพระอภิธรรมในงานศพ ผู้ตายจะได้บุญมากจะไม่มารบกวนเครือญาติอีก การนิมนต์พระสงฆ์มาสวดพิจารณาผ้าบังสุกุลด้วยบทบังสุกุลตาย เป็นการช่วยส่งวิญญาณผู้ตายให้ไปสู่สุคติ เพราะอาจเคยทราบมาและมีความเข้าใจเช่นนั้น และหลังจากฌาปนกิจศพแล้ว มีการนิมนต์พระสงฆ์มาสวดพิจารณาอัฐิด้วยบทบังสุกุลตายและบังสุกุลเป็น เพราะเชื่อว่า จะช่วยให้วิญญาณไปเกิดใหม่ในสุคติภูมิ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเป็นค่านิยมและความเชื่อที่สืบทอดๆ กันมา

ความศรัทธาของชาวพุทธไทยที่มีต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยไสยศาสตร์ มนุษย์ส่วนใหญ่มักมีความกลัวสิ่งที่มองไม่เห็น แต่สำคัญว่ามีอำนาจเหนือกว่าปกติหรือเหนือกว่าธรรมชาติ ต่างพยายามหาทางป้องกันให้รอดพ้นจากสิ่งเหล่านี้ ซึ่งคนทั่วไปมักเรียกกันว่า “วิธีการทางไสยศาสตร์” มีหลายรูปแบบ คือ

1. การใช้พุทธมนต์ในการขับไล่เสนียดจัญไร ชาวพุทธไทยจำนวนมาก มีความเชื่อมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธมนต์ว่า จะสามารถขับไล่เสนียดจัญไรได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ใช้พุทธมนต์มีความเคารพเลื่อมใส และยึดมั่นในพระรัตนตรัยอย่างแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวในคุณของพระพุทธเจ้าคุณของพระธรรม และคุณของพระสงฆ์ ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้เขียน ก็เห็นว่าเป็นเช่นนั้นจริง

2. การใช้พุทธมนต์ในการเสริมเมตตามหานิยม ชาวพุทธไทย จำนวนมาก มีความเชื่อว่าการใช้พุทธมนต์ด้วยความศรัทธาเคารพเลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย จะช่วยให้เกิดเมตตามหานิยม

ในตน ซึ่งความเชื่อเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้ใช้พุทธมนต์นั้น ปกติเป็นคนทีกล้าแสดงออกในทางสร้างสรรค์ และมีจิตเมตตาปรารถนาดีแก่ผู้อื่นเป็นพื้นฐาน จึงทำให้รู้สึกว่าจะเกิดเมตตาตามหาในตน แต่อย่างไรก็ตาม การสวดพุทธมนต์ด้วยความเคารพ ย่อมเป็นที่เมตตาของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวได้ ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้เขียน ก็ทำให้มีความรู้สึกเช่นนี้เหมือนกัน

3. การใช้พุทธมนต์ในการดลบันดาลให้แคล้วคลาด ชาวพุทธไทยจำนวนมาก ยังมีความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธมนต์ที่นำมาใช้อย่างถูกวิธีว่า จะช่วยให้เกิดความแคล้วคลาดได้ ข้อสำคัญ ต้องอาศัยคุณงามความดีของพระรัตนตรัย บิฑามารดา ครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และเคล็ดวิชาที่สืบทอดกันมา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรม

4. การใช้พุทธมนต์ในการบำบัดรักษาโรค ชาวพุทธไทยจำนวนมาก มีความศรัทธาเชื่อว่าการสวดปริกรรมหรือสวดภาวนาพุทธมนต์สามารถรักษาโรคได้ ที่มีความเชื่อเช่นนี้ อาจเป็นเพราะแต่ละคนเคยประสบหรือพบเห็นอาการป่วยของคนที่ยาป่วยเพราะใช้พุทธมนต์รักษา อย่างไรก็ตาม ส่วนสำคัญของการใช้พุทธมนต์รักษาโรค ก็คือ ผู้ป่วยมีจิตใจอ่อนคลายไม่กังวลมากเกินไป และมีความเชื่อมั่นในพิธีรักษานั้น ซึ่งจะมีส่วนทำให้มีกำลังใจเพิ่มขึ้นอันอาจทำให้อาการป่วยทุเลาลงได้

5. การใช้พุทธมนต์เพื่อความคงกระพัน ชาวพุทธไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะพวกชายฉกรรจ์ มีความเชื่อด้านวิชาคงกระพัน ซึ่งเป็นความ

เชื่อมั่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเกจิอาจารย์เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทให้แก่ศิษย์ และคาถาที่นำมาใช้ส่วนมากได้ดัดแปลงมาจากพุทธมนต์ แต่สิ่งสำคัญของการใช้วิชาคงกระพันนี้ก็คือ ผู้ใช้คาถานั้น ต้องให้ความเคารพเชื่อมั่นต่อครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชานี้ให้แก่ตนด้วยจิตใจที่ไม่หวั่นไหว ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้วิชาที่เล่าเรียนมานั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์ตามเจตจำนงที่ต้องการ

ความศรัทธาของชาวพุทธไทยที่มีต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยโหราศาสตร์ วิชาโหราศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องการทำนายดวงชะตาหรือชะตากรรมของมนุษย์ มีโหราจารย์บางท่านได้นำพุทธมนต์เป็นองค์ประกอบสำคัญของพิธีกรรมทางโหราศาสตร์

1. การใช้พุทธมนต์ตรวจดูดวงชะตา ชาวพุทธไทยจำนวนมาก มีความเชื่อในพุทธมนต์ว่า หากนำมาบริกรรมให้จิตเป็นสมาธิถึงขั้นรูปฌานและฝึกจนเกิดความชำนาญแล้ว จะสามารถตรวจดูดวงชะตาผู้อื่นได้ ความเชื่อเช่นนี้ อาจเป็นจริงได้ เพราะมีพระมหาบุรุษ คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นแบบอย่างให้ทราบ ดังเช่น พระองค์ทรงระลึกพระชาติในอดีตได้ และทรงเห็นการเป็นไปในสังสารวัฏของสัตว์ทั้งหลายในคราวที่ทรงนั่งทำสมาธิที่ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์

2. การใช้พุทธมนต์ในการสะเดาะเคราะห์ ชาวพุทธไทยจำนวนมากเชื่อว่า บุคคลสามารถนำพุทธมนต์ไปใช้ในการสะเดาะเคราะห์ได้ เมื่อผู้ใช้มีจิตประกอบด้วยเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลายทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเชื่อว่า การมีเมตตาต่อผู้อื่น

ย่อมได้รับความเมตตาตอบเช่นกัน นอกจากนี้ การได้สวดพุทธมนต์ยังช่วยให้จิตใจสงบ และเป็นบุญชั้นภาวนา ซึ่งถือว่าได้บุญมาก อันจะช่วยทำให้เคราะห์ร้ายทั้งหลายหมดสิ้น

3. การใช้พุทธมนต์ในการเสริมดวง ชาวพุทธไทยจำนวนมาก มีความเชื่อว่า บุคคลสามารถนำพุทธมนต์มาใช้ในการเสริมดวงได้จริง เมื่อผู้ใช้พุทธมนต์นั้นรักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัดที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะเห็นว่า ศีลเป็นเกาะป้องกันภัยเบื้องต้น เมื่อได้รับอานิสงส์จากการสวดพุทธมนต์ในลำดับถัดมา ย่อมช่วยให้ชีวิตดีขึ้น เนื่องจากได้รับอานิสงส์แห่งศีลและพุทธมนต์ดังกล่าว ดังนั้น จึงถือได้ว่า การสวดหรือการจัดให้มีการสวดพุทธมนต์เป็นการเสริมดวงชะตาได้ดีอีกทางหนึ่ง

5. ข้อคิดเห็น

พุทธมนต์ที่ชาวพุทธไทยคุ้นเคยมากที่สุดคือ บทสวดที่ใช้ในงานมงคล และงานอวมงคล ซึ่งส่วนมากได้เน้นงานบุญเป็นสำคัญ เช่น งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองพระบวชใหม่ งานทำบุญวันเกิด และงานทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย

1. ศาสนพิธี จัดเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นพิธีการอย่างหนึ่งในการสร้างแรงศรัทธาให้เกิดแก่บุคคลที่ยังไม่เข้าใจแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นต้องสร้างรูปแบบที่เป็นรูปธรรมให้เป็นที่ยึดถือปฏิบัติก่อน หากบุคคลได้เข้าใจแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาดีแล้ว ก็จะคลายความยึดติดในศาสนพิธีหรือพิธีกรรมนั่นเอง

2. ไสยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่อาศัยอำนาจจิตและความศรัทธาเชื่อมั่นเป็นสำคัญ จึงจะก่อให้เกิดอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลให้เกิดผลดังที่ผู้ใช้วิชาไสยศาสตร์ต้องการ ฉะนั้นผู้ฝึกเรียนฝึกใช้วิชาไสยศาสตร์ จะต้องมีการฝึกหัด เข้มแข็ง ไม่ตกใจง่าย และที่สำคัญที่สุด จิตต้องเป็นสมาธิ สำหรับพุทธมนต์ที่บุคคลนำมาใช้ในเชิงไสยศาสตร์ ส่วนใหญ่มักจะนำมาผูกเป็นหัวใจพระคาถาของพุทธมนต์นั้นๆ เช่น “มะอะอุ” เป็นหัวใจบทพุทธคุณ เน้นใช้ด้านคงกระพัน “นะมะพะทะ” เป็นหัวใจธาตุ 4 เน้นใช้บริการมปลุกเสกวัตถุมงคลต่างๆ และ “จิปิเสติ” หัวใจปฏิสังขยา เน้นบริการมถอนอาถรรพณ์ เป็นต้น ความเกี่ยวเนื่องระหว่างพุทธมนต์กับไสยศาสตร์ หากพิจารณาให้ดีแล้ว ทั้งพุทธมนต์และไสยศาสตร์เน้นจุดเดียวกัน นั่นคือให้จิตเกิดสมาธิ ส่วนบทสวดหรือคาถาที่ใช้บริการม เป็นเพียงกลวิธีสร้างแรงศรัทธาเชื่อมั่นในความขลังหรือความศักดิ์สิทธิ์แห่งบทสวดหรือคาถาที่ใช้บริการมเท่านั้น ดังนั้น หัวใจของการเรียนวิชาไสยศาสตร์ ก็คือ การเรียนวิชาสมถกรรมฐานนั่นเอง ซึ่งการสวดพุทธมนต์ก็เป็นวิธีการหนึ่งของสมถกรรมฐาน ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

3. โหราศาสตร์ ตามที่คนทั่วไปเข้าใจกัน คือ การตรวจดวงชะตา การสะเดาะเคราะห์ ต่ออายุ และการเสริมดวง เป็นต้น ซึ่งปกติทั่วไปหมอดู มักจะใช้ตัวเลขคำนวณวันเดือนปีเกิดของผู้มาขอรับบริการตรวจดวงชะตา เช่น การตรวจดวงชะตาด้วยเลข 7 ตัว หรือ 12 ตัว เป็นต้น ส่วนหมอดูบางรายใช้วิธีนั่งสมาธิ ที่เรียกกันว่า “นั่งทางใน” ส่วนการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ

และการเสริมดวงนั้น มักใช้วิธีการแบบไสยศาสตร์ สร้างกำลังใจให้ผู้มาขอรับบริการ ผลกระทบจากความศรัทธาต่อพุทธมนต์ด้านบวก ชาวพุทธทั่วไปเมื่อจะประกอบพิธีกรรมที่เนื่องด้วยพุทธมนต์มักจะสมทานศีล มีจิตตั้งมั่นน้อมไปในพิธีกรรมนั้นๆ และมีโอกาสได้รับรู้หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพราะได้คลุกคลีหรือคบหาผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา ส่วนด้านลบอาจทำให้ชาวพุทธนั้น เข้าใจว่าไสยศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาแล้วยึดมั่นไสยศาสตร์นั้นเป็นที่พึ่ง

6. สรุป

พุทธมนต์ มาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก การสวดพุทธมนต์มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาพระศาสนาและต่อมาได้พัฒนาการมาเป็นการสวดเพื่อป้องกันภัยอันตรายซึ่งเรียกว่า “การสวดพระปริตร” พิธีสวดพุทธมนต์มีการนำมาใช้กันในดินแดนพุทธภูมิตั้งแต่สมัยพุทธกาล จากการที่พระอานนท์สวดรัตนสูตรและประพรมน้ำมนต์จากบาตรของพระพุทธเจ้าเพื่อป้องกันเมืองเวสาลีให้พ้นจากทุพภิกขภัยโรคระบาดและอำนาจภูติผีปีศาจ ส่วนการนำพุทธมนต์เข้ามาเผยแพร่ในสังคมไทย เริ่มขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 3 เมื่อพระโสมนเถระและพระอุตตเถระเดินทาง

มาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในแคว้นสุวรรณภูมิซึ่งมีส่วนหนึ่งเป็นดินแดนของไทย พระสงฆ์คณะนี้เป็นสายเถรวาท นิยมสวดจำพระพุทธพจน์ อันเป็นที่มาทางหนึ่งของการสวดพุทธมนต์ในกาลต่อมา ส่วนพุทธมนต์ที่นำมาใช้สวดกันในปัจจุบัน เริ่มมีมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 1698 โดยพระสงฆ์ไทยได้ไปศึกษาพระธรรมวินัยในลังกาแล้วอุปสมบทเป็นนิกายลังกาวงศ์พร้อมนำพระไตรปิฎกที่สังคายนาใหม่กลับมายังประเทศไทยพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติ รวมถึงพิธีสวดพระปริตรที่พระสงฆ์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาถือปฏิบัติจึงได้แบบอย่างมาจากลังกา

ความศรัทธาของชาวพุทธไทยที่มีต่อพุทธมนต์นั้นมี 3 รูปแบบ คือ 1) ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยพิธีกรรมทางศาสนพิธี 2) ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ และ 3) ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ที่เนื่องด้วยพิธีกรรมทางโหราศาสตร์ ทั้ง 3 รูปแบบมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธไทย เนื่องจากชีวิตต้องเกี่ยวข้องกับพุทธมนต์เหล่านี้ ทั้งในส่วนที่เป็นไปตามวิถีปรัชญาและจารีตของสังคม และเป็นไปตามเจตคติส่วนตัว ความศรัทธาต่อพุทธมนต์ดังกล่าว ได้เป็นแรงจูงใจให้ชาวพุทธไทยหันมาสนใจศึกษาหลักพุทธธรรมและปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมเป็นอย่างดี

References

Fine Arts Department. (1984). *Inscription of Sukhothai Period*. Bangkok : Fine Arts Department, Printed on the Occasion of the 700th Anniversary of the Thai Writing.

- Kromprayadamrongrajanubhab. (1971). *Gather Thesis about Myths Buddhism Myths Phrarit*. Bangkok : Rungrueng Tham Printing House.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Version of Maha Chulalongkorn Ratchawitthayalai*. Bangkok Metropolis : Mahachulalongkorn rajavidyalaya University.
- Phra Phrohmcunaphon (P.A. Payutto). (2008). *Dictionary of Buddhism Edition Collect Vocabulary*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- The Crown College. (2001). *The Book of Wisdom, Translated 91 Books*. Bangkok : Mahamakut Buddhist College.
- Wanarat, S. (1981). *Buddhism and Political Concepts in the Reign of King Rama I. Master's Thesis*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Walliphobom, S. (1994). *Amulets in Siam*. Bangkok : Matichon Press.

